

#NEZAPOMEŇME

PŘÍBĚHY

PAMĚTI NÁRODA

Nezapomeňme

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.knihazlin.cz
www.albatrosmedia.cz

☰ KNIHA ZLIN

Post Bellum
Nezapomeňme – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2020

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA

#NEZAPOMEŇME

**„Z DĚJIN BY SE NEMĚL ZTRÁCET KONTEXT
A LIDSKÉ PŘÍBĚHY.“ – MIKULÁŠ KROUPA**

#NEZAPOMEŇME

PŘÍBĚHY

PAMĚTI NÁRODA

MILOŠ KNORR

VÁLEČNÍ VETERÁNI
NACISTICKÁ OKUPACE
HOLOCAUST
ČESKÁ MENŠINA V SSSR
ŘEHOLNÍCI
1968
CÍRKVE A CÍRKEVNÍ SPOLEČENSTVÍ
POLITIČTÍ VĚZNI
NORMALIZACE
1989

VÁLEČNÝ VETERÁN A ZPRAVODAJEC VE SLUŽBÁCH VLASTI

*„Viděl jsem tisíce nepohřbených těl.
V Normandii jsme zažili peklo.“*

Svou rodnou zemi miloval, přesto se s ní musel hned několikrát loučit. Zažil vyloďení v Normandii, během druhé světové války pracoval jako zpravodajský důstojník pro Francouze i Brity. A když už se zdálo, že bude v Československu moci žít docela obyčejný život, přišel komunistický puč a Miloš Knorr státní hranice překročil na dlouhou dobu naposledy...

POP RVÉ MILOŠ KNORR NELEGÁLNĚ PŘEKROČIL HRANICE, KDYŽ MU BYL JEDEN MĚSÍC

Už samotný příchod Miloše Knorra na svět byl pro jeho další osud tak trochu příznačný. Jeho rodiče se vzali těsně před první světovou válkou, otec pak musel odjet do Itálie na frontu a maminka se v moravských Ivančicích, kam se přivdala, cítila sama.

„Její bratr byl vojákem a pracoval na hranicích s Polskem, tak za ním odjela. Otec tam pak za maminkou přijel na dovolenou a stvořil mě,“ vzpomínal Miloš Knorr.

Když jeho maminka zjistila, že je v očekávání, rozhodla se pro porod v Ostravě. Miloš přišel na svět 20. září 1918 a pak se s matkou vrátil zpátky do Polska. Dlouho tam ale nepobyli. „Na konci války vypukly nepokoje a skupina českých vojáků nás odvezla zase zpátky do Československa.“

Bylo to vůbec poprvé, kdy pan Miloš Knorr nelegálně překročil hranice, jen asi měsíc po svém narození.

Dětství prožil v Ivančicích, i když už jako osmiletý sám vycestoval do ciziny. „Otec i máti zastávali názor, že by mladí měli poznávat svět. Na dva měsíce mě poslali do Německa. První noc jsem brečel, ale když pro mě pak přijeli, tak jsem zase nechtěl domů,“ usmíval se během vzpomínání pan Knorr.

Během studiu na gymnáziu se podíval ještě do Rakouska, později i do Francie. Víc než k cestování ho to ale už od mládí táhlo k armádě. „Líbily se mi uniformy a vojáci. Chtěl jsem se dostat k jezdeckvu. Ale k tomu každý potřeboval protekci.“

Paní Knorrová se proto vydala za svým bývalým spolužákem s neobvyklou prosbou. „Řekla mu: ‚Ten můj kluk chce do armády. Mohl bys pomoci?‘ A on na to: ‚Proč bych měl?‘ Tak maminka povídá: ‚Poslyš, víš, jak jsem tě nechala opisovat?‘ Tak takhle to zařídila a já jsem nastoupil do školy do Pardubic.“

ÚPRK PŘED VÁLKOU DO VÁLKY

Záložní důstojnickou školu absolvoval jako premiant, ačkoli mezi jeho spolužáky nechyběli hoši z vysoce postavených rodin. Zřejmě i proto jej nakonec přijali i na Vojenskou akademii v Hranicích.

Válečný veterán
a někdejší zpravodajec
Miloš Knorr

Miloš Knorr
před válkou
jako dragoun

„Po dokončení školy jsem se dostal k 6. dragounskému pluku v Brně. Jenže najednou přišli Němci. Já jsem od začátku byl rozhodnutý, že odejdu. Nevěřil jsem ani na domácí odboj.“

Když přišli nacističtí okupanti, poručík Knorr svlékl uniformu a začal dělat tajemníka obecního úřadu v Ivančicích. Potom si pro něj, stejně jako pro další důstojníky, přišlo gestapo. Žádnou protistátní činnost mu neprokázali, před Vánocemi 1938 ho propustili.

Nejdříve se pokusil utéct do Polska. Neúspěšně. Příbuzní, u nichž měl bydlet, totiž dostali strach. V roce 1940 se ale přes své známé napojil na podzemní organizaci, s jejíž pomocí přešel na lyžích přes Vysočinu na Slovensko. „Přišli jsme do statku a oni nám řekli, abychom odnesli lyže na půdu. A tam už bylo asi sto lyží.“

Z nádraží v Bratislavě se pak s pomocí slovenského vojáka dostal do Maďarska. V Budapešti jeho první kroky mířily na francouzské velvyslanectví. Tehdy se Miloši Knorrovi velmi hodily jazykové znalosti z dětství. „Oni na mě mluvili maďarsky, já jim odpovídal francouzsky,“ vzpomínal. „Dlouho jsme se tam nezdrželi. Pak se jelo vlakem, autem, koňským povozem, a nakonec se šlo v noci pěšky přes chorvatské hranice do Bělehradu, kde jsme na francouzském vyslanectví získali doklady.“ S nimi pokračovali do severního Řecka a do Cařihradu. Odtud je francouzská loď zavezla do jižní Francie, konkrétně do výcvikového tábora Agde. „Tam se tvořila česká armáda, z lidí, kteří utíkali, a taky z místních Čechoslováků, kteří v jižní Francii žili. Byli to tedy spíš Slováci. A ti nebyli moc nadšení, že vstupují do Československé armády.“

Miloš Knorr byl jedním z mála důstojníků, kteří uměli francouzsky. Díky tomu z něj pak slovenský generál Viest udě-

lal svého osobního pobočníka. Po pádu Francie se ale přesunul do Velké Británie a o privilegované místo přišel. Anglicky totiž takřka neuměl.

DRUHÉ NAROZENÍ

Uplatnil se nejprve v četě protiletdecké obrany, současně se ale hlásil i do řady kurzů. Na toto období vzpomíná pan Knorr moc rád: „Angličané byli velmi pohostinní. Například nás pořád zvali na večere. A já jsem se velmi rychle naučil anglicky.“

Protože Britové neměli dostatek důstojníků, uzavřeli dohodu s československou vládou, která jim půjčila své vojáky. 43. předzvědnému pluku, do něhož se v roce 1943 Miloš Knorr dostal, velel bývalý pobočník samotného britského krále. „Ten si mě oblíbil. A protože potřebovali zpravodajského důstojníka, který uměl německy, stal jsem se zpravodajským důstojníkem.“ Aby mohl plnit tuto funkci, absolvoval speciální kurzy.

XXX

Přišel rok 1944 a s ním i spojenecká invaze do Evropy. Divize, v níž působil i Miloš Knorr, byla až v takzvané druhé invazní vlně. Pět dnů čekala výsadková loď *MT-41 Derry Cunihy* v průlivu La Manche proti normandské vesnici Ouistreham, než se uklidní moře. Na její palubě byli vojáci 43. předzvědného pluku britské armády. Ve dne je Němci ostřelovali děly z Le Havru, v noci tam jejich letadla shazovala miny. Ráno 24. června 1944 dostal kapitán rozkaz, aby zvedl kotvy a přistál v jednom ze dvou umělých přístavů.

„Spolu s dalšími pěti mladými důstojníky jsem spal na rohožích v jídelně nad kapitánským můstkem,“ vzpomíná Miloš Knorr.

„Vstávali jsme brzy, abychom tam mohli posnídat. Stál jsem u zrcadla, na podstavci před ním jsem měl šálek s čajem. Najednou zrcadlo zmizelo, jak se rozbilo na tisíc kousků, a šálek se začal třást. Slyšel jsem explozi a tlak vzduchu mě hodil na rohož. To všechno proběhlo během jedné dvou vteřin a já si nejsem schopen vybavit, jestli jsem nejdřív slyšel výbuch a potom se rozbilo zrcadlo, anebo to proběhlo v opačném sledu.“

Nadporučík Knorr vyběhl ven a viděl, jak se druhá část lodi utrhla a pomalu se potápí. Ještě vběhl do vedlejší místnosti a zavolal na kamarády: „Vstávat! Potápíme se!“ A protože všude vybuchovala munice, tak rychle našel hadici a začal hasit požáry. Najednou vedle sebe uviděl velitele pluku s druhou hadicí. Lodě typu *Liberty* stavěli Američané tak, aby po rozlomení na dvě části mohly obě fungovat samostatně, ale požár v první části nebyl k uhašení a loď se pomalu potápěla. Všichni do záchranných člunů! Třetí od konce sestoupil Knorr, za ním už jenom velitel pluku a kapitán lodi.

„Najeli jsme na minu. Z 600 lidí nás na lodi zůstalo padesát, já byl jedním z nich. Minu, kterou tam v noci shodila německá stíhačka, přitáhl lodní šroub. Lidi skákali do vody, ale já se rozhodl, že zůstanu, protože jsem si myslel, že pro nás někdo přijede.“

Z necelých 600 příslušníků pluku jich 183 zahynulo a dalších 120 se zranilo, takže je evakovali do nemocnic na britských ostrovech.

„Viděl jsem tisíce nepohřbených těl,“ vzpomínal Miloš Knorr. „V Normandii jsme zažili peklo.“

Čechoslováci a vylodění v Normandii

Druhou frontu za druhé světové války otevřely spojenecké západní armády invazí pod krycím názvem „Overlord“ (Pán světa) 6. června 1944 ve francouzské Normandii. Vrchní velitel spojeneckých vojsk Dwight Eisenhower zvolil původně datum 5. června, s možností odložení na 6. června vzhledem k počasí, které Spojencům opravdu nepřálo. (Pokud by invazi musel znovu odložit, mohla by se uskutečnit až 19. června, kdy bude opět odliv, ale nebude měsíční svit.) Byla to největší a nejsložitější obojživelná operace v historii – útočilo 200 tisíc vojáků na 5 000 lodích podporovaných 11 000 letadly. Pláže situované severním směrem k britským ostrovům, na kterých se Spojenci vylodili, dostaly krycí jména, znějící Utah, Omaha, Gold, Sword a Juno. První dvě pláže tvořily sektor americké 1. armády, další dvě patřily do britského sektoru 2. armády (Juno byla kanadská). Spojenci se vylodili v několika vlnách, a zejména první vlna přinesla mnoho obětí. Vylodění v první invazní vlně se nezúčastnil žádný Čechoslovák. Ve druhé byli kapitán Pravoslav Kubišta z 9. zeměměřičského pluku Královského dělostřelectva a Miloš Knorr. Kubišta vstoupil na francouzskou půdu ráno 7. června 1944. Ve třetí vlně sloužil kapitán Jiří Tutsch jako zpravodajský důstojník u gardové obrněné divize a jiný muž u automobilových dílen. O dalších důstojnících vojenští historici nevědí. Výjimkou jsou američtí Češi.

Přísně tajné

K N O R R M i l o š,

alias P E T R - G R I M M - F I S C H E R - G R E G O R Y.

narozen - 20.zář. 1918 v Ostravě,
národnost - česká,
škol.vzděl. - gymnasium s maturitou,
voj.vzděl. - vojenská akademie Hranice,
zam.do r.1948 - náčelník štábu 12.tank.brig.
současné zam. - kádrový příslušník CIC Rakousko,
třídní původ - syn učitele,
posled.bydli - Ivančice u Brna, Kounická 43/III.

POPIS OSOBY:

střední postavy, vysoký 170 cm, štlhlý, tmavokaštanové vlasy, naxad česany, bezvousý, obličej huberý-podlouhý, černé zna-ménko velikosti čočky na čele, hnědé oči, úzký špičatý nos, rty tenké, hovoří česky, německy a anglicky, formuluje řeč a hovo-ří spisovým jazykem.

DOBA ILLEGÁLNÍHO ODBĚHU DO ZAHRANIČÍ:

2. května 1948!

Osobní karta ze spisu, který na Miloše Knorra vedla StB

Po děsivém zážitku a příjezdu do Normandie začal Miloš Knorr plnit zpravodajské úkoly na frontě.

Předzvědný pluk jako součást 43. divize, které Němci přezdívali *Rudí dáblové* (Yellow Devils), bojoval ve Francii, Belgii a Holandsku. „V listopadu jsem na belgicko-holandsko-německých hranicích ochutnal, co to je zákopová válka na sněhu,“ podotkl pan Knorr. „V prosinci jsme zajišťovali přechody přes řeku Maas, tehdy se pokoušeli Němci proniknout zpátky do Belgie.“

Přidělena mu byla skupina vojáků, již vedl, a v obrněném vozidle jezdil na obhlídky k jednotkám, které bojovaly na frontě. „Protože jsem uměl německy, vyslychal jsem zajaté vojáky. Jakmile zjistili, že jsem Čech, tak ke mně byli otevřenější než k Angličanům.“

Fronta postupovala a Miloš Knorr se přes severní Francii a Belgii dostal až do Holandska. „Tam jsme chytili tři lodičky, na kterých byli Němci. Věděli jsme, že podminovali most, ale oni nechtěli říct, kam ty výbušniny dali. Tak jsem řekl jednomu kolegovi: Přivažte je k tomuhle sloupu a jdeme pryč! A oni hned začali křičet, že budou mluvit.“

Z Nizozemí pak divize pokračovala do severního Německa. Tam se Miloši Knorrovi opět hodily jazykové znalosti. Britové totiž neměli dostatek německy mluvících vojáků, a tak se jeho denní náplní opět staly výslechy Němců. „Ptal jsem se jich na to, kde co je, kam se chystají. A kupodivu mi říkali pravdu,“ dodává.

V dubnu 1945 spatřili vojáci Knorroy divize peklo. Dorazili do koncentračního tábora Bergen-Belsen poblíž Hannoveru, kde přežívalo na 60 tisíc lidských trosek, které z nich udělali Němci, a leželo zde 13 tisíc nepohřbených těl.

Konec války zastihl pluk mezi Brémami a Hamburkem. Jeho ztráty byly značné. Z 45 důstojníků, kteří se nalodili na invazní loď, zůstala asi polovina. Deset zahynulo, ostatní se léčili ve špitálech. Stejně dopadlo mužstvo.

O těchto zážitcích Miloš Knorr moc nemluvil.

NÁVRAT DOMŮ

Když se 6. května 1945 dozvěděl britský štáb, že v Praze vypuklo povstání, zavolal si Knorra velitel divize: „Kapitáne, dávám vám k dispozici auto a jeďte do Prahy. Zůstaňte tam tak dlouho, dokud to budete považovat za nutné.“

Do Prahy dorazil až po 12. květnu a ohlásil u velitele Prahy generála Kutlvašra, ale už ho nepotřebovali a mladý důstojník zamířil na Moravu.

Na příjezd do rodných Ivančic vzpomínal Miloš Knorr s velkou nostalgií. „Vystoupil jsem z auta, zaklepal na dveře a vstoupil. Za stolem seděla máti s otcem a volali: ‚To je Miloš!‘ Strávil jsem pak s nimi několik dní.“

XXX

Z koncentračních táborů se začali vracet vězni. „Přišli za mnou, abych vedl jeden z prvních transportů. Tři stovky Čechů a Slováků jsme naložili na nákladní auta a já jel ve svém obrněném voze.“

Miloš Knorr konvoj doprovázel až do Plzně. Cestou ale udělal zastávku v severním Sasku, kde musel u starosty pro všechny převážené zařídit nocleh a jídlo. „Němci se cítili vinni,

bez protestů všechno zařídili," dodává. „Mě dokonce u sebe v posteli nechal spát sám starosta a nabídl mi svou dceru jako společnici. To jsem pochopitelně odmítl.“ Spolu s přeživšími vězni pak pan Knorr překročil československé hranice. Po letech se zase vrátil domů.

XXX

Po válce ještě nějakou dobu působil u britské armády. Byl vyslán do západního Německa, aby se po čase vrátil zpátky do Československa. Od důstojníků se ovšem vyžadovala rekvalifikace, a tak Knorr začal studovat na Vysoké škole válečné v Praze. I díky tomu, že měl opět vynikající výsledky, na této škole po jejím absolvování také přednášel.

Jednou dostal volno k návštěvě rodičů, ale za Rokycany ho zastavil sovětský voják: „Dál nesmíte!“ Nakonec se kapitán Knorr proboujel k velcímu plukovníkovi. Ten měl nezvyklé otázky: „Kolik je tam Američanů? Kolik mají tanků?“

Český důstojník se divil: „Já jsem u Angličanů. Ale Američanů jsou mraky.“ Když si Rus uvědomil, že se nic nedoví, navrhl aspoň výměnu cigaret – toužil po „amerikách“. Potom dal Knorrovi papír s povolením průjezdu.

PRAHU MUSEL OPUSTIT DO 48 HODIN

„V Praze jsem byl velmi činný v Klubu spojeneckých důstojníků. Jeho členové byli příslušníci československé armády, kteří byli za války v zahraničí, a cizí vojenští atašé. Pro ně jsem organizoval různé společenské události: schůzky a oficiální

večeře.“ Tomu, že v Československu začíná sílit vliv komunistické strany, tehdy nevěnoval pozornost. „Měli jsme na to víc myslet, pozdější události nás hodně překvapily,“ přiznal.

Po únorovém puči začali jeho kolegové z univerzity postupně vstupovat do strany. Miloš Knorr ale takové ambice neměl. I proto jej zbavili funkce profesora a jako velitel praporu byl přemístěn na severní Moravu. Prahu musel opustit do 48 hodin a dostal zákaz se do ní vracet bez speciálního povolení.

„Velitel na Moravě ze mě chtěl udělat náčelníka štábu, ale pouze za předpokladu, že vstoupím do KSČ. Vzal jsem si dva týdny na rozmyšlenou a mezi tím jsem odjel na dovolenou za rodiči.“

Rozmýšlet ale vlastně nebylo co. Pan Knorr věděl, že do strany vstoupit nechce. Shodou okolností se po cestě dorodných Ivančic zastavil ve Znojmě. Právě v tomto městě se začal psát jeho další osud.

„Znal jsem místního šéfa Státní bezpečnosti, jmenoval se František Mucha. S jeho bratrem jsem byl ve Francii a v Anglii v armádě,“ vysvětluje. „František měl na starosti mimo jiné i ochranu hranic, tak jsem mu řekl, že bych přes ně chtěl převést. A on na to: Přijed' za deset dní, já to mezi tím zařídím.“

Miloš Knorr se na danou dobu vrátil zpátky na severní Moravu. Aby nevzbudil podezření, předstíral nadměrnou aktivitu. Když se blížil den, kdy měl ze země uprchnout, vzal si dovolenou a odjel do Znojma.

„V noci jsme šli na procházku z Muchovy vily do lesa, kde byla hranice. Měli jsme s sebou Františkova malého syna, takže to vypadalo přirozeně,“ vzpomíná. „Pak jsme se setkali s předem domluveným agentem, který mě dovedl přes Dyji

Operace „Overlord“, červen 1944

Vojáci skupiny, která operuje po vylodění v Normandii,
s vysílačkami Signal Corps

až do jedné myslivny.“ Přenocoval na půdě, nad ránem pro něj pak přijel smluvený vůz. Řidič mu předal i falešný rakouský pas.

„Ten šofér přijel i se svou manželkou a malým miminkem. Já jsem říkal: ‚Proč vystavujete nebezpečí svou rodinu?‘ A on povídá: ‚To uvidíte‘. Vyjeli jsme a za půl hodiny jsme potkali ruského vojáka. Vzal si od nás papíry a dlouze si je prohlížel, když vtom šoférova paní štípla to dítě do zadečku. Začalo řvát a Rusák v tu ránu zapomněl na papíry a začal se zaobírat děťátkem. Šofér říká: ‚Nech nás jet. Jakmile pojedeme, ono se uklidní.‘ Tak nás pustil. Kontroly jsme takhle přelstili ještě třikrát.“

ZNOVU V EXILU

Miloš Knorr se dostal až do Vídně, kde na něj čekal zástupce amerického vojenského atašé. Ten mu také jinou cestou zařídil převoz kufrů s osobními věcmi a okamžitě mu nabídl práci při prověřování uprchlíků.

„Chvíli jsem to dělal, ale táhlo mě to do Anglie. Američané mě varovali, že tam je situace mizerná, řadí tam svrab a není tam práce. Britové mi ovšem zařídili víza, takže jsem si to nakonec stejně prosadil.“

Do Británie odcestoval na vlastní pěst, i když ho americká ambasáda pro jistotu vybavila kontakty na tamní úřady. Po příchodu do Anglie se Knorr setkal s řadou přátel z války, mimo jiné i s velitelem svého bývalého pluku. „Řekl mi, že u něj můžu bydlet, jak dlouho budu chtít, ale že mi nepomůže najít práci, že je v tomto ohledu v Anglii velký nepořádek.“

Slova Knorrova přítele se záhy potvrdila, Miloš totiž práci opravdu najít nemohl.

Generál Sergěj Ingr, za války ministr obrany v londýnské vládě, mu poradil: „Jestli vás Američané potřebují, vraťte se. Za několik let vypukne válka. Připravuji založení zpravodajských skupin, které by podléhaly britské, francouzské a americké vládě. Ve Washingtonu je jednání nejtěžší. Proto by bylo dobré, kdybyste pro ně už pracoval.“

Ve Vídni mu dali z CIC (Counterintelligence Corps, kontrašpionážní sbor zpravodajské služby USA) kontakt na londýnskou ambasádu, kdyby se chtěl vrátit k Američanům. „Přihlásil jsem se tam smluveným kódem. Důstojník na velvyslanectví mi řekl, že už týden na mě čeká.“

Za dva dny letěl Miloš Knorr vojenským letadlem zpět do Vídně. Vystupoval pod pseudonymem *major Peter*. Žil v americkém pásmu Rakouska na americké osobní dokumenty na jméno George Campbell a ještě měl dva průkazy rakouské. Často s sebou nosil pistoli. „Rusové občas některé lidi unášeli,“ vysvětloval. „Musel jsem být připraven.“

XXX

Západní mocnosti se obávaly, že nejpozději v letech 1950–1952 zaútočí Rudá armáda na Německo a Rakousko. Proto pro ně generál Sergěj Ingr zorganizoval několik zpravodajských skupin vedených osvědčenými důstojníky, které posílaly do Československa kurýry, jak jim říkali, či agenty-chodce, jak je nazývala StB. A ti přebírali od spolehlivých lidí, kteří ještě zůstávali ve vysokých funkcích, důvěrné a tajné informace. Tyto kurýry organizoval z Rakouska i Miloš Knorr.

„Šlo o vyšetřování uprchlíků a posílání agentů přes hranice do Československa. Měli zjišťovat vojenské, ale i politické,

V dubnu 1945 spatřili vojáci Knorrový divize peklo. Dorazili do koncentračního tábora Bergen-Belsen, kde přežovalo na 60 tisíc lidských troskek a leželo zde 13 tisíc nepohřbených lidských těl

František Moravec